

DIREKT FRÅN HONDURAS

Rapport från ett föredrag med journalisten **Dick Emanuelsson**

Frilansjournalisten Dick Emanuelsson besökte Sverige i september för att föreläsa om sommarens stora händelse i Latinamerika – kuppen i Honduras.

Salen i Universitetshuset är fullsatt. Efter en kort presentation tar Dick Emanuelsson ordet och inte förrän två och en halv timme senare blir det tid för frågor. Två och en halv timme senare har vi inte tröttnat utan vill snarare veta mer om händelsen som skakat en hel värld och som ännu inte fått någon lösning. Kuppen i Honduras är en av de stora världspolitiska händelserna det här året, men det är få som vet bakgrunden till händelserna eller hur situationen i Honduras varit sedan president Zelaya flögs ut ur landet i slutet av juni.

Dick Emanuelsson är frilansjournalist och sedan länge bosatt i Latinamerika. Han skriver för en rad tidningar och har en väldigt aktiv blogg. I september anordnades en föredragsturné i Sverige där Dick Emanuelsson redogjort för sin bild av kuppen, något han kunde göra med hjälp av bilder och filmklipp direkt från händelsernas centrum. Efter ett flertal hot i tidigare hemlandet Colombia bestämde Dick Emanuelsson sig för att flytta och bytte det konfliktfyllda sydamerikanska landet mot det mer anonyma centralamerikanska Honduras. Året var 2005. År 2009 är Honduras inget anonymt land längre utan snarare på allas läppar.

Makt och militär

Under föreläsningen målar Dick Emanuelsson upp bilden av ett

land där makten är koncentrerad till ett fåtal familjer. Det gäller näringsliv, media och i den politiska makten. Kuppen mot Zelaya var landets åttonde militärkupp. Den starka maktkoncentrationen och militärens starka ställning var avgörande för sommarens omvälvande händelser.

Honduras är också ett land som har varit otroligt strategiskt viktigt för USA:s närvaro i regionen. Inte minst under 80-talet då det samtidigt pågick konflikter i Guatemala, El Salvador och Nicaragua. Konflikter där USA var inblandad och hade starka intressen. Inte undra på att Honduras var det perfekta landet att bygga upp en militär bas i. Det var från baser i Honduras som "Contras" i Nicaragua fick träning och material för att kunna bedriva sitt motstånd mot den sandinistiska regeringen. Även idag är amerikansk militär närvarande i landet i form av flygbasen Palmerola. USA:s närvaro i Latinamerika har inte minskat, något som vi tidigare skrivit om i *Nyheter från Nicaragua*, och i många latinamerikanska länder höjs frågetecken om vad den amerikanska presidenten har för planer för regionen.

En president som bryter mönstret

Både revolutioner och militärkupper görs för att få en snabb förändring i ett lands styre. Vare sig det ena eller det andra uppstår ur ett vakuum. Det krävs något som utlöser handlingen. Den stora maktkoncentrationen i landet och

USA:s intresse av Honduras som strategisk plats för militär närvaro är två viktiga faktorer för kuppen i Honduras genomförande. De som hade makt i Honduras var inte villiga till en förändring av maktförhållandena i landet. Utlösaren var en förändringsvänlig, liberal president.

Manuel Zelaya valdes till president genom det liberala partiet. Det liberala partiet är ett av de två partier som, fram tills nu, haft en reell chans att nå presidentposten. Inom dessa två partier har den honduranska eliten haft sina representanter. Trots detta var Zelaya inte bunden till någon av dem. Han var själv storbonde och inte engagerad i näringsliv eller media. Även om han inte var allierad med den etablerade makteliten var han trots allt en liberal politiker och det var nog få som anade hans reformvilja. Ju längre tid han satt vid makten desto mer närmade han sig Latinamerikas vänsterregeringar.

Det hela började med att Zelaya anslöt Honduras till *Petrocaribe*, ett samarbete startat av Hugo Chavez i Venezuela som innebär 40 procent billigare olja, bensin och diesel. Avtalet stadgar också att en del av betalningen ska göras i nationellt odlade livsmedelsprodukter för att på så sätt stimulera den inhemska produktionen. Samarbetet ledde senare till att Honduras anslöt sig till ALBA som första land styrt av en liberal regering. Andra åtgärder som Manuel Zelaya genomfört är att sänka räntorna på lån för bo-

stadsbygge, höja minimilönen med 60 procent, införa subventioner åt de som lever i extrem fattigdom och införa gratis skolmat åt en miljon skolbarn. Inga av dessa åtgärder var särskilt populära hos de vars förmögenhet byggde på att kunna pressa löner och som tjänade på att makten fanns hos personer som de själv kunde köpslå med. Att Zelaya valt att samarbeta med de nya vänsterregeringarna var inte heller populärt eftersom den övriga politiska elitens allierade knappast fanns på vänsterkanten.

Droppen som fick bägaren att rinna över?

Dick Emanuelsson klickar fram en bild från en dagstidning som rapporterar om en flygolycka. Han börjar berätta om den internationella flygplatsen i Honduras och om dess korta landningsbana. Under våren 2008 inträffade där en flygolycka som krävde fem personers liv. Strax efter annonserade Zelaya att militärflygplatsen Palmerola skulle öppnas för icke-militär flygtrafik. Han ansåg att det inte var vettigt att den nuvarande flygplatsen, vars landningsbana var betydligt kortare än den på Palmerola, användes när risken för olyckor var så stor och det redan fanns en vettig flygplats. Han ifrågasatte också USA:s militära närvaro i landet, som han inte ansåg konstitutionsenlig. USA:s militära närvaro var på så sätt hotad.

- **Även om USA fördömt** kuppen mot Zelaya så har väldigt lite sagts och gjorts från deras sida, menar Dick Emanuelsson. USA:s militära närvaro i Latinamerika rättfärdigas med deras krig mot narkotika men också att det är ett sätt att snabbt kunna hjälpa till vid naturkatastrofer eller oroligheter. Varför har då ingenting gjorts när en folkvald

president avsatts från sin post av militären? Och hur kunde militären mellanlanda med planet på Palmerola utan den amerikanska militärens vetskap?

Framtiden

Allt sedan militärkuppen har Zelayas anhängare gått man ur huse för att protestera. Honduras arbetarrörelse är mycket välorganiserad. Tack vare att det funnits redan befintliga organisationsstrukturer i landet har demonstrationer kunnat organiseras och enorma mängder människor kunnat mobiliseras. Dessa demonstrationer har ägt rum varje dag sedan Zelaya lämnade landet. Den 5 juli försökte Zelaya landa med ett plan på Tegucigalpas flygplats men hindrades av militär. En person dödades vid sammandrabbningarna mellan demonstranter och militär. Det är inte det enda dödsfallet och långt fler har skadats.

Under föreläsningen visar Dick Emanuelsson filmklipp från demonstrationerna. Vi får se skadade människor som visar upp resultatet av en konfrontation med militär. Vi får se människor bära bort livlösa kroppar. Vi får också se sammandrabbningar mellan militär och demonstranter vid gränsen mot Nicaragua i slutet av juli. Det är svårt att inte känna sig illa till mods över de starka bilderna. Samtidigt imponeras jag av honduranernas kampvilja och uthållighet och hur väl de har lyckats genomföra sina manifestationer.

Trots militärens grepp om landet är Dick Emanuelsson försiktigt optimistisk om att kuppregeringen inte kommer att kunna sitta länge till. Frågan är bara hur de kommer lämna ifrån sig makten och på vilket sätt det kommer att bemötas av omvärlden. Det

finns ingen som offentligt gått ut och helhjärtat stöttat kuppmarkerna, men det finns olika nivåer i kritiken. Vissa har varit tysta i sin kritik, medan andra har varit mer handlingskraftiga. OAS (*Organization of American States*) har enhälligt fördömt kuppen och även uteslutit Honduras från att aktivt delta i organisationens verksamhet. Det finns en rad progressiva krafter i Latinamerika som aktivt stödjer den avsatta regeringen. Dessutom finns ett enormt folkligt stöd för Zelaya. Tusentals människor har demonstrerat på gatorna sedan kuppen genomfördes den 28 juli i år, vilket tyder på ett stort folkligt stöd.

I skrivande stund befinner sig Zelaya i Honduras igen. Efter att ha lyckats ta sig in i landet har han sökt skydd på Brasiliens ambassad. Ambassaden har varit omringad av militär och tusentals människor har samlats för att visa sitt stöd till den avsatta presidenten. Brasilien har tagit upp situationen i FN och ett extrainsatt möte kommer att hållas i säkerhetsrådet. Brasiliens president Lula tog även upp frågan när han besökte EU:s ledare i Stockholm.

I slutet av oktober undertecknades en kompromissöverenskommelse som lämnades till kongressen för godkännande. Avtalet kunde tolkas som att Zelaya skulle få tillbaka sitt presidentämbete och inneha den fram till valet den 29 november.

I början av november upplöser Micheletti regeringen för att bilda en ny samlingsregering i vilken inte Zelaya finns med. Zelaya svarar med att säga upp avtalet med motståndarna och uppmanar till bojkott av presidentvalet den 29 november.....

Caroline Johansson

Artikeln bygger på Dick Emanuelssons föreläsning om kuppen i Honduras. Vissa faktauppgifter är även hämtade från OAS hemsida och artiklar från DN och Flamman.